

Med bygda i bytte:

Forholdet mellom urbane andrehjemseiere
og fastboende i rurale områder,
belyst ved hjelp av sosial bytteteori

Maja Farstad

Notat nr 10/08, ISSN 1503-2027

maja.farstad@bygdeforskning.no

Norsk senter for bygdeforskning
Universitetscenteret Dragvoll
7491 Trondheim

Med bygda i bytte:

Forholdet mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale områder, belyst ved hjelp av sosial bytteteori¹

Maja Farstad

Bakgrunn

Andrehjem², eller hytter/fritidsboliger som det gjerne omtales som i dagligtalen, er noe som har fått økt popularitet og omfang i Norge i løpet av de siste tiårene. I dag er det i underkant av 418 000 andrehjem i Norge (SSB 2008a). Antallet økte med vel 90 prosent fra 1970 til 2004, mens den norske befolkningen til sammenligning økte med 18 prosent i samme periode (Ericsson m.fl. 2005). Veksten var særlig sterk i 70-åra, da det ble bygget 7000-8000 andrehjem gjennomsnittlig per år (Ibid). Etter årtusenskiftet har antall andrehjem økt gjennomsnittlig med i underkant av 6000 per år³. Videre har standarden på andrehjemmene blitt betraktelig høyere (Flognfeldt 2004). Tidligere var det den enkle hytta, gjerne uten innlagt vann og strøm, som var mest utbredt. Nå har andrehjemmene generelt blitt større (Ericsson m.fl. 2005:17), og mange andrehjem, både nybygde og restaurerte, har fått en høyere standard, ved at de er moderniserte og utstyrt på tilnærmet samme nivå som vanlige boliger. Dette har bidratt til at norske andrehjem gjennomsnittlig sett har steget betydelig i verdi. Bare fra år 2000 til år 2006 steg gjennomsnittlig kjøpesum per omsetning av andrehjem fra ca 515 000 til ca 980 000 kroner (SSB 2007a), og i andre kvartal av 2007 ble nesten 40 prosent av andrehjemmene omsatt for over en million kroner (SSB 2007b).

I dette essayet har jeg valgt å benytte begrepet andrehjem om boliger som ellers ofte omtales som hytte, fritidsbolig, sommerhus, landsted o.l. Slike boliger blir i stor grad benyttet til

¹ Teoriessay skrevet i forbindelse med doktorgradskurset Rurale Studier høsten -07/vinteren -08. Essayet er skrevet i forbindelse med min påbegynte doktorgradsavhandling i sosiologi, som omhandler det sosiale aspektet ved andrehjemsfenomenet i Norge. Essayet er ment å fungere som grunnlag for avhandlingens teoretiske rammeverk.

² I betydningen privateide, ikke-mobile boliger som folk eier og anvender i tillegg til den boligen hvor de har sin faste bostedsadresse

^{3 3} Utregning basert på tall fra SSB (2008a).

fritids- og rekreasjonsformål. Begrepet andrehjem er direkte oversatt fra det engelske begrepet *second homes*, og indikerer at slike boliger kan benyttes og oppleves som et hjem nummer to. Det foreligger så langt ikke nasjonale tall på hvorvidt denne type boliger benyttes hyppigere nå enn før. Visse utviklingstrekk tyder imidlertid på at det nå er lagt mer til rette for at denne typen boliger kan fungere nettopp som et andre hjem. Den ene faktoren i denne sammenheng er den gjennomsnittlig økte standarden på disse boligene. Videre har folk mer fritid nå enn før (Vaage 2005), og dermed mer tid til å tilbringe utenfor sitt faste bosted. Større fleksibilitet i arbeidslivet sammen med utviklingen av bredbåndsteknologien, har i tillegg gitt flere yrkesgrupper muligheten til å utføre deler av jobben sin der hvor det måtte passe dem best.

Mobile eller semi-mobile boliger som campingvogner/bobiler og ”spikertelt” anvendes også gjerne i en betydelig del av året, og kan likeledes forstås å utgjøre et andrehjem. Jeg er imidlertid hovedsakelig interessert i forholdet mellom andrehjemsturister og fastboende i spesifikke rurale områder, og da er det en forutsetning at andrehjemseierne stadig vender tilbake til det samme stedet. Av den grunn omfatter min bruk av andrehjemsbegrepet kun ikke-mobile boliger i denne sammenheng.

Årsakene til andrehjemsfenomenets økende omfang finnes både i etterspørsel og tilbud. Urbaniseringsprosessen har ført til at en stor andel nordmenn nå bor i tettbygde strøk (SSB 2008b), og muligheten til å fjerne seg fra hverdagslivet i byen har vist seg å være et viktig motiv i forbindelse med folks bruk av andrehjem (Hall og Müller 2004:11-12). Videre har velstandsutviklingen, i form av at nordmenns økte fritid og bedre økonomi (SSB 2004), gjort at flere har mulighet både til å kjøpe og benytte seg av et andrehjem. Mange urbane folk velger å gå til anskaffelse av andrehjem i rurale strøk, blant annet på bakgrunn av et idealisert syn på det rurale landskapet og livet på landet (Tonts og Greive 2002). De tiltrekkes gjerne muligheten for ulike rekreasjonsaktiviteter som tar utgangspunkt i den rurale kontekst. I tillegg er det mange som har en tilknytning til området fra før, og som ønsker å ivareta denne relasjonen gjennom sin andrehjemsbruk. Noen setter også pris på muligheten til å kombinere rekreasjon og arbeid fra andrehjemmet (Ericsson m.fl. 2005). Det er slik en rekke motiver for kjøp, eierskap og bruk av andrehjem, og disse motivene må sees i sammenheng med den individuelle eiers kontekst (Hall og Müller 2004:11-12). Den overordnede motivasjonen bak kjøp og bruk av andrehjem kan likevel forstås å være tilgangen til en livsstilsdimensjon som ikke er tilgjengelig med utgangspunkt i ens faste bosted (Ibid).

Den økte etterspørselen etter andrehjem, delvis som et resultat av bevisst markedsføring av tilrettelagte andrehjemsområder, har gjort det mulig for bygdekommuner å satse aktivt på andrehjem som utviklingsstrategi. Utbygging og omsetting av andrehjem forventes å bidra til flere jobber og økte inntekter til vertskommunen, på bakgrunn av økt etterspørsel etter lokalt tilgjengelige varer og tjenester knyttet til andrehjemsbruken (Deller m.fl. 1997:687). Dette er derfor noe som ofte står sentralt i beslutningsprosessene hos politikere og forvaltere som tar avgjørelser i forhold til arealbruk og turismeutvikling i rurale områder (Green m.fl. 1996). I tillegg til forventningen om økte inntekter⁴, kan en slik satsing i tillegg være en kompensasjon for fraflytting, for å forhindre at nødvendige servicetilbud legges ned (Gallent 2007).

Andrehjemsfenomenet innebærer at urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk tidvis lever side om side, og disponerer det samme området. Dette reiser interessante problemstillinger vedrørende de sosiale forhold på stedet, som jeg vil utforske nærmere i min doktorgradsavhandling: Hvordan oppleves andrehjemsturismen av de fastboende når det gjelder fordeler og ulemper for bygda generelt og dem selv spesielt? På bakgrunn av andrehjemseienes investering av penger og tid i bygda; i hvilken grad føler de at de får tilstrekkelig med goder tilbake, i form av tilrettelegging, rettigheter og innflytelse? Videre; i hvilken grad legger forståelsen av urbanitet versus ruralitet føringer på de to partenes oppfatninger av hverandre? Hvordan er forholdet mellom fastboendes og andrehjemseieres ønsker for bygdas videre utvikling, og hvordan kan dette sees i sammenheng med de to partenes forståelse av hva det rurale skal være? Ved å søke svar på disse problemstillingene er målet å avdekke grunnlaget for henholdsvis konflikt og harmoni mellom andrehjemseiere og fastboende, og på denne måten frembringe kunnskap som kan bidra til fornuftig forvaltning og beslutningstaking i forbindelse med rurale andrehjemskommuners videre utvikling.

Når det gjelder mitt fokus på forholdet mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk, må det presiseres at det her ikke er snakk om to ensartede grupper med folk. Fastboende og andrehjemseiere er to kategorier som begge består av ulike sosiale grupperinger med stor variasjon i forhold til ressurser, makt, tilknytning til bygda, og følgelig også interesser. Det forventes derfor at man vil finne ulike perspektiver og synspunkter i forhold til de ovennevnte temaer også innenfor disse to kategoriene.

⁴ Både for grunneiere, utbyggere og øvrig næringsliv, og dermed også økte skatteinntekter til kommunen

Tidligere faglitteratur på andrehjemsfenomenet i Norge består i stor grad av anvendt forskning som fokuserer på muligheter for styrke lokaløkonomien i rurale områder (bl.a. Flognfeldt 1993, 1994, 1996; Velvin 2003; Velvin m.fl. 2000; Ericsson og Grefsrud 2005), samt miljømessige konsekvenser ved andrehjemsutbygging (bl.a. Flyen og Swensen 2001; Nellemann 2001; Velvin 2004). Bjørn P. Kaltenborn (1997a, 1997b, 1998, 2002; Kaltenborn m.fl. 2005; Williams og Kaltenborn 1999) har i tillegg utforsket motiver for bruk av andrehjem, samt andrehjemseieres stedstilknytning til rurale områder. I Norge er det sosiale aspektet så å si fraværende i den foreliggende andrehjemsforskningen. Slik kan dette doktorgradsprosjektet bidra med et nytt perspektiv til den eksisterende samfunnsvitenskapelige forskningen på andrehjemsfenomenet i Norge.

I den internasjonale andrehjemslitteraturen ser man at møtet mellom andrehjemseiere og fastboende kan være problematisk for de involverte partene på flere måter. Konflikter i forhold til disponering av rurale ressurser kan forekomme, på grunn av urbane menneskers ofte idealiserte bilde av livet på landet (Butler 1998; Fountain og Hall 2002). Et annet moment er at andrehjemssatsingen kan knyttes til forsøpling, ødeleggelse av vegetasjon og endret estetikk (Mathieson og Wall 1982). I tillegg kan press på andrehjemsmarkedet føre til økte eiendomspriser og økte skatter og avgifter for folk generelt (Fritz 1982; Shucksmith 1983). Flere steder er det også avdekket sosial distanse og klasseforskjeller mellom andrehjemseiere og fastboende (bl.a. Jaakson 1986; Halseth og Rosenberg 1995). Denne problematikken kan knyttes til begrepet *rural gentrification*, som er blitt brukt for å beskrive situasjonen i rurale områder i enkelte land. Begrepet omhandler hvordan velstående nykommeres kjøpekraft gir dem en viss sosial og kulturell makt som medfører overgripende endringer i både sosiale og fysiske omgivelser i rurale områder (Cloke og Little 1990). John Ap (1990), som har gjennomgått tidligere forskning på fastboendes oppfatninger av turismens konsekvenser, poengterer at slike oppfatninger ikke er universelle. Dette understreker nødvendigheten av å undersøke det sosiale aspektet ved andrehjemsturismen i Norge.

Konflikter skaper misnøye for begge parter, og kan i verste fall ødelegge for rurale kommuners satsing på andrehjemsturisme. Fastboende kan bidra positivt i forhold til andrehjemssatsingen ved å delta i planlegging av og tilrettelegging for andrehjemsturisme, samt ved å utvise gjestfrihet. Motsatt kan de motvirke denne satsingen ved å utøve fiendtlig atferd både ovenfor andrehjemseiere, turismeaktører og offentlige beslutningstakere (Ap

1992). Hvis sistnevnte inntreffer, kan eie av andrehjem bli mindre attraktivt, ryktet kan spre seg, og kommunen vil mislykkes i sin satsing.

Videre i dette essayet vil jeg først forklare hvordan andrehjemsfenomenet kan forstås som en bytterelasjon mellom andrehjemseiere og fastboende i rurale områder, ved å henvise til teori om kommodifisering⁵ av det rurale. På bakgrunn av dette vil jeg argumentere for at sosial bytteteori er en velegnet teori til å forklare forholdet mellom andrehjemseiere og fastboende. Jeg vil gjøre rede for hovedprinsippene i sosial bytteteori, samt hvordan dette teoretiske perspektivet tidligere er blitt benyttet til å forklare fastboendes oppfatninger av konsekvensene av turisme generelt. I den sammenheng vil jeg videre argumentere for at denne teorien likeledes kan benyttes til å forklare andrehjemseierens forhold til kommunen og lokalsamfunnet hvor de har sitt andrehjem. Som med sosiologiske teorier flest, har det også blitt reist kritikk mot sosial bytteteori. Jeg vil beskrive denne kritikken nærmere, samt gjøre rede for hvilke implikasjoner jeg mener de påpekte svakheter vil ha i forhold til bruk av bytteteori i mitt prosjekt. Til slutt vil jeg poengtere hvordan teori om sosial konstruksjon av det rurale er en annen teori som også vil være relevant for å forstå forholdet mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk.

Kommodifiseringen av det rurale: bygda som bytteobjekt

I dag verdsettes rurale områder i mindre grad enn tidligere for sitt produktive potensial, og i større grad for de mulighetene som tilbys i form av turisme og andre former for estetisk forbruk (Woods 2006:174). Denne måten å dra nytte av rurale ressurser på, omtales gjerne som en *kommodifisering* av bygda (Woods 2006; Perkins 2006; Mitchell 1998; Britton 1991), og kan forstås som en gjenskapelse av bygdens ressurser på nye områder (Perkins 2006). Ulike objekter blir gjort til varer (*commodities*) når de tillegges bytteverdi over deres bruksverdi, og slik blir i stand til å handles med (Perkins 2006:245). Colin C. Williams (2006:526-527) tydeliggjør hvordan kommodifisering innebærer tre ulike elementer: At varer og tjenester produseres for bytte; at disse byttene er pengebaserte og underlagt markedsbetingelser; samt at pengebaserte bytter av varer og tjenester er motivert av et ønske om fortjeneste fra tilbyderens side. Mens besøkende tidligere hovedsakelig benyttet rurale områder på en mer uorganisert og kostnadsfri måte (f.eks. i form av dagsturer i marka på egen hånd, overnatting hos bekjente eller ute i telt, medbrakt niste), har ulike rekreasjonsaktiviteter

⁵ Begrepet blir gjort nærmere rede for i neste avsnitt.

nå i mange områder blitt videreutviklet og satt i system, hvor de tilbys som ulike produkter og tjenester mot betaling.

Slik jeg forstår og benytter begrepet, innebærer kommodifiseringen av det rurale noe mer enn at nye typer rurale ressurser gjøres til gjenstand for kjøp og salg. Det innebærer også at forbruk av rurale ressurser i større grad flyttes fra *utenfor* bygda til *inn i* bygda. Til forskjell fra tradisjonell primærproduksjon, hvor ulike typer salgsprodukter i stor grad eksporteres ut av bygda, legges det i denne sammenheng til rette for forbruk av ulike typer rurale produkter og tjenester på det bestemte stedet. Slik tilskrives selve stedet bytteverdi over dets bruksverdi, ved at det i kraft av opprettede tilbud gjøres til en attraktiv vare som folk må oppsøke for å konsumere. På sett og vis legges bygda ut for kjøp og salg (Britton 1991). Når man lykkes med kommodifiseringen, resulterer det i flere besøkende, turister og deltidsinnbyggere. Dette får følgelig konsekvenser for bygda økonomisk, men også kulturelt og sosialt sett.

Perkins (2006) eksemplifiserer kommodifiseringen av det rurale med ekspansjonen av både etablerte og nye agrikulturelle og landskapsbaserte produkter og aktiviteter, boliger myntet på urbane livsstilsimmigranter, samt utvikling av nye tilbud knyttet til rekreasjon og turisme. Dette markedsføres gjerne ved at turismeaktører spiller på forestillingen om fred og ro og rural idyll (Mitchell 1998; Tonts og Greive 2002). Videre spiller man på muligheter som bygda kan tilby som i mindre grad er tilgjengelig i byene. Eksempler på slike muligheter kan være ulike aktiviteter knyttet til fjell og kyst.

Ett aspekt ved kommodifiseringen av det rurale er som nevnt forbruk knyttet til bosetting (Perkins 2006; Tonts og Greive 2002). Dette skjer ved at man tilbyr ulike livsstiler gjennom spesielle nisjer i det rurale boligmarkedet (Cloke og Goodwin 1992), deriblant andrehjem. Kommodifiseringen av bygda gjennom en satsing på andrehjem, synliggjøres gjennom det voksende markedet for utbygging og salg av andrehjem, både med tanke på økende antall og høyere priser. Som følge av andrehjemsveksten, oppstår i tillegg muligheten for videre kommodifisering, gjennom utvikling av ulike tjenester og opplevelsestilbud i tilknytning til andrehjemsturismen.

Kommodifiseringen av bygda kan oppfattes som negativt for flere parter hvis denne utviklingen går for langt. På et avansert nivå av kommodifisering kan mange fastboende, spesielt de som ikke tjener økonomisk på utviklingen, oppleve at de rurale særtrekkene som

de verdsetter, ødelegges (Mitchell 1998). Det er også sannsynlig at de som tidligere har investert i et andrehjem kan oppleve dette som negativt, hvis de gikk til innkjøp av eiendom på stedet i en periode da bygda var mindre kommodifisert.

Kommodifisering av det rurale innebærer altså at rurale områder tilskrives bytteverdi over deres bruksverdi, i forbindelse med utvikling av nye tilbud. Rurale kommuners søken etter inntekter og urbane folks ønske om og vilje til å betale for en livsstilsdimensjon som ikke er tilgjengelig i byen, gir grunnlag for et bytteforhold mellom disse partene, ved at de begge besitter ressurser som den andre parten er interessert i. Andrehjemsfenomenet kan slik forstås som et bytte mellom andrehjemseierne og de fastboende. Med utgangspunkt i dette bytteforholdet synes det slik hensiktsmessig å la sosial bytteteori utgjøre en sentral del av det teoretiske rammeverket i mitt prosjekt.

Sosial bytteteori

Moderne sosial bytteteori, lansert av George Homans (1958, 1961) og videreutviklet gjennom arbeidene til blant annet Peter Blau (1964, 1977) og Richard Emerson (1969, 1972a, 1972b, 1976, 1981), forstår sosiale fenomener som et produkt av bytterelasjoner (Cook m.fl. 1990). Der økonomene primært studerer bytter av materielle ressurser, utvider de sosiologiske bytteteoretikerne byttebegrepets anvendelsesområde, og anser også ikke-økonomiske sosiale prosesser som bytter av sosiale og immaterielle ressurser. Ressurser kan slik være av både materiell, sosial og psykologisk karakter (Ap 1992), og dette gjør at bytteteori kan benyttes til å studere mange former for sosial samhandling.

Sosial bytteteori behandler sosiale relasjoner, og ikke individer, som sin minste analyseenhet, og bygger videre på dette for å forklare gruppe- og sosiale nettverksprosesser (Molm og Cook 1995). Teorien søker å forklare hvordan relasjoner mellom sosiale aktører (både individer og grupper) utvikles og endres; hvordan nettverksstrukturer hvor relasjonene inngår påvirker interaksjonsprosesser; og hvordan prosesser knyttet til maktbruk og koalisjonsformasjoner fører til endringer i den sosiale strukturen (Ibid).

Talspersoner for sosial bytteteori poengterer at dette ikke er en enkeltstående teori, men at det heller må forstås som et generelt rammeverk som inkluderer en rekke separate, men nært beslektede teorier (Emerson 1976; Molm og Cook 1995). Disse ulike bytteteoriene benytter et

felles sett av analytiske begreper, hentet fra behavioristisk psykologi og mikroøkonomi. Det som skiller nåtidens sosiale bytteteori fra både psykologi og mikroøkonomi, er dens vektlegging av sosial struktur som rammeverk for bytteprosesser, og de strukturelle endringer som skjer på grunn av disse prosessene (Molm og Cook 1995).

Innen sosiologien har disse teoriene utviklet seg langs to mer eller mindre distinkte linjer; en som forklarer sosial atferd, og en som forklarer sosial struktur (Cook m.fl. 1990). Når det gjelder forholdet mellom andrehjemseiere og fastboende, er den førstnevnte retningen mest relevant, da den forklarer aktørers handlinger og opplevelser ut fra det bytteforholdet de befinner seg i. Mer bestemt fokuseres det på en interaksjonssituasjon hvor ressurser utveksles mellom individer eller grupper. Interaksjon forstås da som en prosess hvor individuelle eller kollektive aktører forsyner hverandre med verdsette ressurser.

Linda D. Molm og Karen S. Cook (1995) viser til at alle sosiale bytteteorier tar utgangspunkt i noen kjerneantakelser: For det første går man ut ifra at bytterelasjoner utvikles innenfor strukturer hvor aktørene er gjensidig avhengige av hverandre. Videre antar man at aktørene handler (eller ønsker at det handles) på en måte som øker utfall som de vurderer positivt, og som minsker utfall som de vurderer negativt. Man går også ut ifra at aktørene engasjerer seg i periodiske, gjensidig betingede bytter med spesifikke partnere over tid. Til slutt antar man at alle utfall av verdi følger et prinsipp om metthet eller synkende marginal nytte⁶ (Ibid).

Andrehjemsfenomenet i lys av et bytteperspektiv

Mye av forskningen som er gjort på andrehjem internasjonalt, har blitt gjennomført i forbindelse med turisme- og migrasjonsforskning, da andrehjemsfenomenet utgjør et viktig aspekt ved dagens turisme og flytting (Hall og Müller 2004). Påvirkningen fra andrehjemsturismen er på flere områder lik påvirkningen fra andre former for turisme (Müller m.fl. 2004). Det må samtidig poengteres at andrehjemseiere likevel skiller seg fra andre turister på flere måter; de har gjerne lengre opphold, og vender tilbake til det samme stedet gjentatte ganger. Verdt å merke seg i denne sammenheng er tidligere forskning som viser at fastboende er mer positive til turister som vender tilbake til området gjentatte ganger (Sheldon og Var 1984). Videre kjøper andrehjemseierne seg inn på stedet, og har eiendom der, på lik

⁶ Dvs. at man verdsetter et gode mindre hvis man har det fra før, enn hvis man i utgangspunktet var i mangel av dette.

linje med de fastboende, noe som medfører utvikling av ulike sosiale og økonomiske forhold som skiller seg fra annen turisme og fritids- eller jobbrelatert reising (Ibid). Andrehjemseieres nærere forhold til lokale myndigheter, servicesektoren og den rurale befolkningen er eksempler på dette (Müller 2002).

De fastboendes perspektiv

Innen turismeforskningen har det blitt forsket en del på forholdet mellom fastboende og turister generelt⁷, men da hovedsakelig fra et fastboendeperspektiv (Girard og Gartner 1993:687), hvor man har sett på denne gruppens opplevelse av, og eventuelle reaksjoner på, turismens konsekvenser. Mye av den tidligere forskningen på dette har vært relativt deskriptiv/ateoretisk (Ap 1992), blant annet fordi turismeforskningen i stor grad har vært anvendt forskning (Harrill 2004). I den senere tid har imidlertid flere teoretiske perspektiver blitt trukket inn for å forklare fastboendes oppfatning av turismens påvirkning. I denne sammenheng har sosial bytteteori blitt anerkjent og benyttet av mange til å belyse denne tematikken (Teye m.fl. 2002; Zhang m.fl. 2006).

Ap (1992) er blant de første som demonstrerte hvordan sosial bytteteori kan benyttes til å forklare fastboendes oppfatninger av konsekvenser av turisme generelt. Ap lanserte en modell for bytteprosessen mellom fastboende og turister, med utgangspunkt i noen av basisbegrepene og -elementene i sosial bytteteori. Modellen tar utgangspunkt i at sosiale relasjoner involverer et bytte av ressurser mellom sosial aktører, at slike bytteforhold motiveres av ulike behov, og at sosiale aktører søker gjensidig gevinst fra bytteforholdet.

Sosial bytteteori har i mindre grad fokusert på behov som grunnlag for bytterelasjoner. Med dens behavioristiske utgangspunkt har teorien forklart handling som et resultat av positiv forsterkning. Dette har medført at teorien har blitt kritisert for å være tautologisk, noe Ap argumenterer for at kan løses ved å understreke motivet om behovstilfredsstillelse som forklaring på folks handlinger. Årsaken til at rurale kommuner velger å innlede et bytteforhold til (andrehjems-)turister, er vanligvis motivet om å bedre innbyggernes økonomiske, sosiale og psykologiske velvære (Ap 1992). I denne sammenheng er det som regel offentlige beslutningstakere i samarbeid med private utviklingsaktører og grunneiere som tar initiativ til dette bytteforholdet, når det gjelder de fastboendes perspektiv. Initiativet

⁷ Ofte omtalt som host-guest-perspektiv/-interaksjon

til bytte skjer videre gjennom tilrettelegging og markedsføring av bygda som andrehjemsdestinasjon.

Ulike forutsetninger/kjennetegn (*antecedents*) ved bytterelasjonen har betydning for byttepartenes opplevelse av byttet (Ap 1992). Byttet vurderes ut fra en sammenligning mellom størrelse på gevinst og størrelse på kostnader: hva man tjener i forhold til hva man forsaker ved byttet. Det antas at gevinsten ved byttet må føre til et akseptabelt nivå av behovstilfredsstillelse for at de involverte partene vil vurdere bytterelasjonen som positiv (Ibid). Videre er det viktig at byttet oppleves som både gjensidig og rettferdig, i form av det man ofrer må stå i forhold til det man mottar.

En annen ting som er viktig for opplevelsen av byttet, er *formen* på bytterelasjonen, som defineres ut fra fordeling av makt og avhengighet mellom de involverte aktørene (Ap 1992). Makt forstås i denne sammenheng som besittelse og kontroll over ressurser som andre aktører trenger og verdsetter. Et ubalansert bytte blir fordelaktig for den parten som har størst makt, ved at denne kan oppnå flere verdsette ressurser på bekostning av den andre parten. Byttet blir motsatt ufordelaktig for parten med minst makt, som da kan føle seg urettferdig behandlet eller utnyttet. Hvis aktørenes behov tilfredsstilles gjennom byttet, og byttet samtidig fremstår som rettferdig, oppleves bytetransaksjonen som belønnende og positiv, noe som fører til at aktørene ønsker en opprettholdelse av byttet (Ibid).

Sosial bytteteori tar generelt sett utgangspunkt i at byttepartene går frivillig inn i bytterelasjonen (Cook 1977; Emerson 1972a/b), og at man trekker seg fra byttet hvis det ikke oppleves som tilstrekkelig tilfredsstillende, eller hvis det oppfattes som urettferdig. Dette blir annerledes i forhold til mitt tema, da en stor del av de fastboende ikke er direkte involvert i beslutningene vedrørende andrehjemsturismen. Deltakelsen i byttet er noe som blir besluttet av lokale myndigheter/politikere, i samarbeid med næringsutviklere og grunneiere, samt turismeaktører i eller utenfor kommunen. Det kan derfor være snakk om et *tvungent* eller *passivt* bytte for mange av dem som er involvert i denne bytterelasjonen. Med mindre man går til det drastiske skritt å flytte fra stedet, så er ikke rettmuligheten tilstede for mange av de involverte. Alternativet kan da være, som tidligere nevnt, å forsøke å motvirke andrehjemssatsingen ved å utøve fiendtlig atferd ovenfor andrehjemseiere eller de som har initiert andrehjemssatsingen (Ap 1992). Et eksempel i denne sammenheng kan være det å nekte andrehjemseiere veirett over egen eiendom.

Andrehjemseiernes perspektiv

Mens mange turismeforskere i den senere tid har benyttet sosial bytteteori for å forklare de fastboendes perspektiv når det gjelder forholdet mellom turister og fastboende, synes det ikke å være noen som har forklart turistenes forhold til vertskommunen og lokalsamfunnet ved hjelp av et bytteperspektiv. Jeg vil argumentere for at sosial bytteteori også vil være velegnet til å forklare andrehjemseiernes forhold til bygda hvor de har sitt andrehjem. Andrehjemseiere investerer tid og etter hvert stadig mer penger i bygda, og det er derfor relevant å også undersøke hvordan *denne* parten vurderer byttet; det vil si i hvilken grad de opplever å få like mye tilbake som det de mener at de ofrer eller bidrar med i kommunen hvor de eier sitt andrehjem.

Andrehjemseiernes motiver for å inngå i bytterelasjonen kan som tidligere nevnt være forskjellig fra individ til individ. Overordnet sett synes imidlertid det bakenforliggende å være et behov for eller ønske om tilgang til en livsstil som ikke er tilgjengelig med utgangspunkt i deres faste bosted (Hall og Müller 2004:11-12). Andrehjemmet i seg selv trenger ikke nødvendigvis å være nok til at fordelene ved byttet oppleves som tilstrekkelig tilfredsstillende. I mange norske kommuner har andrehjemseiere dannet foreninger hvor de jobber for å ivareta felles interesser som har betydning for deres tilfredshet ved oppholdet i bygda. I tillegg er det mange andrehjemseiere som er medlemmer i Norges Hytteforbund⁸. Dette organet taler hyttefolkets sak i forhold til sentrale og lokale myndigheter, og forsvarer andrehjemseiernes interesser overfor andre offentlige og private institusjoner, samt grunneiere (Norges Hytteforbund 2007b).

Denne type mobilisering og aktivitet kan være motivert av andrehjemseieres ønske om å oppnå større innflytelse i forhold til bygdas videre utvikling, eller av eventuell misnøye med kommunens offentlige avgiftsordninger. Det kan også være at de organiserer seg for å oppnå ulike former for tilrettelegging, for eksempel i form av opprettelse av nye tilbud og tjenester. Sosiale goder, i form av sosial integrering i lokalsamfunnet, kan være en annen ting som andrehjemseiere mener de har gjort seg fortjent til gjennom sitt økonomiske bidrag og sin tilstedeværelse i bygda.

⁸ Et landsdekkende, fritt, selvstendig og partipolitisk nøytralt organ (Norges Hytteforbund 2007a). Dekker per i dag ca 20 000 norske hytter (Norges Hytteforbund 2007b).

I motsetning til mange av de fastboende, har andrehjemseiere en noe større mulighet til å gå ut av bytterelasjonen hvis den ikke lenger synes å kunne imøtekomme deres interesser og behov. Et eventuelt andrehjemssalg koster imidlertid både tid og krefter, og dessuten kan mange andrehjemseiere ha utviklet en sterk tilknytning til stedet i løpet av den perioden de har oppholdt seg der, noe som gjør at det også kan være problematisk å gå ut av bytteforholdet for denne parten.

Kritikk av sosial bytteteori

De tidlige teoretikerne innen sosial bytteteori, i hovedsak Homans og Blau, møtte mye kritikk (Molm og Cook 1995). Teorien ble blant annet kritisert for sin altfor rasjonelle modell, i form av dens forståelse av at individer foretar bevisste valg etter overveielser basert på egeninteresse. På bakgrunn av dens forklaring av atferd som et resultat av forsterkning (stimulus – respons) ble den videre beskyldt for å være tautologisk. Innen operant psykologi defineres nemlig en forsterkning nettopp som noe som øker eller opprettholder atferdsfrekvensen (Ibid:214). I tillegg ble den kritisert for sin psykologiske reduksjonisme, ved at all sosial aktivitet og atferd synes å bli redusert til de psykologiske egenskapene hos aktørene som er involvert.⁹ Richard M. Emersons (1972a, 1972b) bidrag, basert på de tidligere bytteteoretikernes arbeider, søkte imidlertid å overkomme disse svakhetene (Molm og Cook 1995).

Når det gjelder bytteperspektivets standpunkt om rasjonelle aktører, modifiserte Emerson (1976:341) dette med å poengtere at rasjonalitet ikke nødvendigvis er en forutsetning for alle bytteforhold: *"rationality in the sense of action based upon prior calculation of expected returns forms one part of a larger subject matter of social exchange"*. Emerson søkte videre å overkomme problemet med tautologi og reduksjonisme ved å argumentere for at operant atferd, forsterkning og diskriminerende stimuli ikke må sees som enkeltstående fenomener, men at de i stedet må forstås å utgjøre én konseptuell enhet (Molm og Cook 1995). Han viste til hvordan denne konseptuelle enheten representerer en bytterelasjon mellom en organisme og dens omgivelser, og etablerte slik sosiale relasjoner som bytteteoriens analyseenhet (Ibid). Emerson innførte videre også makt/avhengighet som et sentralt aspekt ved bytterelasjoner, og søkte også å integrere mikro- og makroperspektiver. Hans teoretiske arbeid blir ansett som et viktig bidrag til videreutviklingen av sosial bytteteori, og ifølge George Ritzer (2000) har

⁹ For utfyllende detaljer om kritikken, se Molm og Cook (1995:214)

teorien utviklet seg til en betydningsfull del av sosiologisk teori, som fortsatt tiltrekker seg nye tilhengere, og som stadig tar nye retninger.

Sosial bytteteori har opp gjennom tiden hatt store ambisjoner om å dekke alle aspekter innen sosiologi (Collins 1988). John Scott (1995) viser hvordan problemer med å forklare fenomener som kollektiv handling og etablering av sosiale normer har vanskeliggjort forsøket på å gjøre teorier om rasjonell handling til generelle teorier om sosial handling. Til tross for at bytteteoretikere har gjort flere forsøk på å forklare disse fenomenene, argumenterer Scott (Ibid:86-93) for at eksisterende forklaringer fortsatt er mangelfulle. Det er også flere bytteteoretikere som selv poengterer at til tross for de vesentlige fremskritt som har skjedd i forhold til utformingen av sosial bytteteori, så er det fortsatt enkelte aspekter ved teorien som trenger å utvikles videre. Karen C. Cook m.fl. (1990) etterspør en mer komplett aktørmodell som tar for seg de kognitive mangesidighetene i forbindelse med beslutningstaking, samt et dypere fokus på hvordan hva som er av verdi avgjøres i forbindelse med bytter.

Videre kritiserer blant andre Milan Zafirovski (2005) sosial bytteteori for å anse enhver form for sosial interaksjon som et bytte. Da menneskelig sosial interaksjon innebærer en mengde ulike aktiviteter og prosesser, har imidlertid Emerson (1981) poengtert at ingen enkeltstående teori kan favne alle disse elementene på en meningsfull måte. Sosial bytteteori fokuserer spesifikt på de ressurser som mennesker oppnår og bidrar med i sosial interaksjon (Molm og Cook 1995). Dette aspektet ved sosial interaksjon utgjør imidlertid en vesentlig del av det sosiale livet, da mye av det vi verdsetter og har behov for i løpet av livet kun kan oppnås via andre. Mennesker er avhengige av hverandre for å oppnå slike verdsette ressurser, og de forsyner hverandre med dem gjennom sosiale bytteprosesser (Ibid).

For mitt vedkommende benytter jeg teorien til å forklare ett aspekt ved samfunnslivet; forholdet mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk. I dette tilfellet dreier det seg om en relasjon som er opprettet nettopp fordi partene søker ressurser som den andre parten er i besittelse av. Andrehjemseierne ønsker å kunne bo i og disponere rurale områder, mens grunneiere og rurale kommuner ser potensialet for økte inntekter i forbindelse med byfolks kjøp og bruk av andrehjem. Partenes interesse og behov for hverandres ressurser danner slik grunnlag for et bytteforhold. Mye kritikk har som nevnt blitt rettet mot sosial bytteteori på dens tidligere stadium, samt i forbindelse med dens forsøk på å bli en "grand

theory”, og enkelte deler av teorien synes fortsatt ufullstendig. Benyttet på mitt spesifikke tema anser jeg likevel denne teorien som et velegnet og nyttig verktøy.

Sosial bytteteori sin styrke i forbindelse med andrehjems- fenomenets sosiale aspekt

Sosial bytteteori tar utgangspunkt i mikrososiologiske forhold, og fungerer slik godt i mitt henseende, da jeg ønsker å fokusere på andrehjemseienes og de fastboendes opplevelser og vurderinger i forhold til bytterelasjonen. Ved at teorien forklarer aktørers handlinger og opplevelser ut fra det bytteforholdet de befinner seg i, kan den videre forklare eventuelle funn som viser forskjeller mellom andrehjemskommuner på ulike nivå i kommodifiseringsprosessen¹⁰.

En annen årsak til at sosial bytteteori synes å egne seg bra for mitt fokus, er at den evner å forklare både konfliktfylte og harmoniske sosiale forhold, avhengig av hvordan bytterelasjonen fungerer. På grunnlag av at sosiale relasjoner kan være preget både av konflikt og konsensus, mente Ralf Dahrendorf (1958) at det innenfor sosiologien bør eksistere to ulike teoretiske retninger; én som forklarer konflikt, og én som forklarer konsensus. I tråd med dette finnes det enkelte konfliktteorier, hvor samfunnet karakteriseres av konflikter mellom kollektive aktører, og enkelte teorier som forklarer samfunnslivet ut fra konsensus, basert på en grunnleggende enighet mellom aktører når det gjelder verdier, normer og virkelighetsoppfatning.

I forkant av empiriinnsamlingen har man ingen forutsetning for å velge det ene av disse perspektivene foran det andre, og høyst sannsynlig vil man finne eksempler både på relasjoner som er preget av konflikt, og relasjoner preget av konsensus i de ulike andrehjemsbygdene. Slik vil det være nødvendig med et teoretisk rammeverk som er tilstrekkelig fleksibelt til å fange opp de variantene som sosial praksis forekommer i, fremfor å benytte en teori som forutsetter at sosialt liv enten er det ene eller det andre. Videre får det være opp til empiriske studier å fastlegge styrkeforholdet mellom konflikt versus konsensus mer konkret. Sosial bytteteori er en teoretisk retning som har en mer åpen tilnærming til det sosiale livet. Hvis byttet oppfattes som tilfredsstillende belønnende og rettferdig for begge parter, kan forholdet mellom partene forstås å være preget av konsensus. I motsatt fall, hvis byttet oppfattes som

¹⁰ Variasjon mht antall andrehjem, prosentvis økning i antall andrehjem, antall andrehjem per fastboende, størrelse på gjennomsnittlig omsetningspris, samt omfanget av ulike turismebaserte tilbud og tjenester.

utilfredsstillende eller urettferdig for én eller begge parter, kan dette forventes å utgjøre grunnlag for konflikt.

I forbindelse med forskning på fastboendes oppfatning og holdninger til turismen, har det i tillegg til sosial bytteteori også blitt benyttet andre teorier for å forklare de fastboendes perspektiv. Sosial representasjonsteori, blant annet benyttet av Philip L. Pearce m.fl. (1996), tar utgangspunkt i at sosiale grupper i lokalsamfunnet deler verdier og holdninger til turismen i kraft av sosiale representasjoner, hvor disse representasjonene er mekanismer som individene bruker for å forstå omverdenen. En annen teori som er blitt anvendt i denne sammenheng, er teori om "community attachment" (bl. a. Harrill og Potts 2003; McCool og Martin 1994; Jurowski 1998), som går ut ifra at fastboendes solidaritet til, og integrasjon i, lokalsamfunnet former deres holdninger til turismen. "Growth machine"-teori er en annen teori som har blitt benyttet for å forklare samme fenomen (Madrigal 1994; Martin m.fl. 1998; Canan og Hennessy 1989). Med sistnevnte perspektiv sees fastboendes holdninger til turismeutviklingen i sammenheng med deres ønsker vedrørende stedsutvikling: hvorvidt de ønsker at stedet skal vokse og urbaniseres (kommodifiseres) ytterligere, eller at det skal bevares slik det er.

De ovennevnte teoretiske perspektivene kan synes å fungere som alternative eller supplerende forklaringer til bytteperspektivet når det gjelder fastboendes forhold til turismen/turistene, men de kan vanskelig benyttes til å forklare andrehjemseieres forhold til andrehjemskommunen/de fastboende. Studier som vektlegger kun fastboendes møte med turismen eller kun turistenes møte med destinasjonen, har blitt kritisert for å mangle en reflektert, teoribyggende analyse av turisme som sosialt fenomen (Böröcz 1996 i Sherlock 2001). Som argumentert for tidligere, evner imidlertid sosial bytteteori å forklare begge parters perspektiv, og synes slik å være det mest anvendbare perspektivet i denne sammenheng.

Annen relevant teori; sosial konstruksjon av det rurale

Bytterelasjonen mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk innebærer at de to partene tidvis lever i og disponerer det samme området. Hvorvidt dette oppleves som positivt eller ikke, vil høyest sannsynlig avhenge av om partene har en positiv oppfatning av hverandre eller ikke. Hvorvidt de fastboende opplever det som positivt og fordelaktig at

bygda i perioder befolkes av urbane mennesker, avhenger nødvendigvis av hvilke oppfatninger de har av disse menneskene. Hvorvidt andrehjemseierne utviser respekt ovenfor de fastboende samt verdsetter deres tilstedeværelse, vil antakeligvis likeledes avhenge av deres oppfatninger av de fastboende. Hvorvidt partene er i konflikt med hensyn til ønsker for bygdas videre utvikling eller ikke, vil sannsynligvis også være av stor betydning for forholdet dem imellom. I denne sammenheng er det nærliggende å anta at de to partenes forståelse av det rurale, blant annet som en motsats til det urbane, vil være av betydning. Jeg vil derfor komplettere det teoretiske rammeverket med teori om sosial konstruksjon av ruralitet.

Hva bygda og det rurale er, til forskjell fra byen og det urbane, har vært hyppig diskutert i samfunnsdebatten og bygdesosiologien (Wiborg 1996), ikke minst i forhold til at det i løpet av de siste 10-årene har skjedd flere store forandringer i utkantstrøkene, næringsmessige så vel som sosiale og kulturelle (Almås m.fl. 2002). Skillet mellom det rurale og urbane var opprinnelig basert på konkrete, samfunnsmessige forhold. I tråd med at utkantsamfunnene stadig har blitt mer moderniserte, har imidlertid forskjellene mellom by og land etter hvert blitt mer gradforskjeller enn et kvalitativt skille (Wiborg 1996:21). Til tross for at det ikke eksisterer markante skiller mellom by og periferi når det gjelder levesett og sosiale forhold (Hompland 1984; Wiborg 1996; Villa og Vartdal 1999), benyttes likevel begrepene rural og urban hyppig, og dette er begreper som representerer forskjellig betydning og innhold. Andreas Hompland (1984) poengterer at man ikke uten videre kan eliminere disse begrepene som tenkeinstrument og forståelsesformer for folk flest. I tråd med dette har et sosialkonstruktivistisk perspektiv etter hvert blitt dominerende når det gjelder defineringen av det rurale (Rye 2006).

To hovedtilnærminger til ruralitet har vært å definere det rurale på grunnlag av deskriptive forhold, eller ut fra spesifikke sosio-kulturelle forhold. Begge disse tilnærmingene kan kritiseres for å fremstille forholdet mellom sted og samfunn på feilaktige måter (Halfacree 1993). Et alternativ til de ovennevnte tilnærmingene er å ta i bruk teori om sosiale representasjoner, hvor det rurale kan forklares å bli definert ut fra kognitive strukturer som individer bruker som regler og grunnlag for å forstå sine omgivelser (Ibid). Marc Mormont (1990) mener likeledes at ruralitet ikke er en fast, territoriell enhet, men at det i stedet er noe som er utledet fra sosial konstruksjon av et sett med meninger. Slik må det rurale forstås som en flytende tankekategori. Et sosialt konstruert sett av meninger vil, avhengig av dets innhold, bli tildelt ulik grad av gyldighet innenfor ulike sosiale grupper (Mormont 1990). Ruralitet må

slik forstås som en sosial konstruksjon, med forskjellige meninger for forskjellige grupper (Halfacree 1993).

Ulike oppfatninger av hva det rurale er eller hvordan det bør være, kan ligge til grunn for konflikter mellom partene med hensyn til ressursbruk og videreutvikling av bygda. Videre legger oppfatninger av det urbane og det rurale føringer på hvordan man oppfatter mennesker med tilhørighet til disse stedene. Mennesker klassifiseres på bakgrunn av hvor man kommer fra, ved at forestillinger om steder festes videre til personer tilknyttet disse stedene. Oppfatninger av "rurale mennesker" blir konstruert som noe distinkt og forskjellig fra resten av befolkningen (Little 1999). Et eksempel på dette er byungdoms oppfatning av folk fra bygda som hARRY og "rånere" (Bjaarstad 2003). Tilsvarende meningskonstruksjoner gjør seg likeledes gjeldende for "urbane mennesker" som kategori. Perspektivet på ruralitet (og urbanitet) som meningsbærende konstruksjoner vil slik være sentralt i forhold til dette prosjektet.

Avslutning

I dette essayet har jeg vist til hvordan sosial bytteteori kan bidra til å forklare andrehjemseieres og fastboendes opplevelse av den bytterelasjonen de befinner seg i. I forbindelse med mitt fokus på andrehjemsfenomenet som sosialt bytte, antar jeg slik at både fastboende og andrehjemseiere vurderer situasjonen ut fra mengden fordeler de oppnår gjennom byttet, sammenlignet med oppfatningen av hvor mye de yter eller forsaker. Til tross for at sosial bytteteori har møtt en del kritikk, og fortsatt er en under utvikling på en del punkter, synes dette teoretiske perspektivet å være velegnet til å forklare forholdet mellom fastboende og andrehjemseiere. Mens bytteteorien forklarer opplevelsen av selve byttet mellom de to partene, vil jeg videre benytte teori om sosial konstruksjon av det rurale til å belyse de to partenes oppfatninger av hverandre, samt hvordan de ønsker at bygda skal utvikles videre.

Ved hjelp av en landsdekkende, kvantitativ spørreundersøkelse som inkluderer både andrehjemseiere og fastboende, samt gjennom samtaleintervjuer med både fastboende og andrehjemseiere i fire rurale andrehjemskommuner, vil jeg søke å fange både bredden og dybden ved andrehjemsfenomenets sosiale aspekt i Norge. Hvorvidt jeg nå har tilegnet meg et

tilstrekkelig godt teoretisk utgangspunkt for å kunne utforske forholdet mellom urbane andrehjemseiere og fastboende i rurale strøk nærmere, er noe som empirien vil vise.

Litteratur

- Almås, R., M. S. Haugen og J. P. Johnsen (2002): "Bygder og forskning i 20 år" i Almås, R., M. S. Haugen og J. P. Johnsen (red): *Bygdeforskning gjennom 20 år*, s. 9-17. Tapir Akademisk Forlag, Trondheim
- Ap, J. (1992): "Residents' perceptions on tourism impacts" i *Annals of Tourism Research*, vol. 19, s. 665-690
- Best, S. (1989): "The commodification of reality and the reality of commodification: Jean Baudrillard and post-modernism" i *Current Perspectives in Social Theory*, vol. 19, s. 23-51
- Blau, P. M. (1964): *Exchange and power in social life*. Wiley, New York
- Blau, P. M. (1977): *Inequality and heterogeneity: a primitive theory of social structure*. Free Press, New York
- Bjaarstad, S. (2003): *Osloungdommers forestillinger om bygda. En studie av unges stedsforståelser, tilhørighet og identitet*. Hovedoppgave i samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo, Oslo
- Brannen, J. (1992): "Combining qualitative and quantitative approaches: an overview" i Brannen, J. (red.): *Mixing methods: qualitative and quantitative research*, s. 3-37. Avebury, Aldershot
- Britton, S. (1991): "Tourism, capital, and place: towards a critical geography of tourism" i *Environment and planning d. Society and space*, s. 451-478. Vol. 9. Pion, London
- Butler, R. (1998): "Rural recreation and tourism" i Ilbery, B. (red.): *The geography of rural change*, s. 211-232. Longman, Harlow
- Böröcz, J. (1996): *Leisure migration. A sociological study on tourism*. Pergamon, Oxford
- Canan, P. og M. Hennessy (1989): "The growth machine, tourism, and the selling of culture" i *Sociological Perspectives*, vol. 32, nr. 2, s. 227-243
- Cloke, P. og J. Little (1990): *The rural state? Limits to planning in rural society*. Oxford University Press, Oxford
- Cloke, P. og M. Goodwin (1992): "Conceptualizing countryside change: from post-fordism to rural structured coherence" i *Transactions of the Institute of British Geographers*, New Series, vol. 17, nr 3, s. 321-336
- Cook, K. S. (1977): "Exchange and power in networks of interorganizational relations" i *The sociological Quarterly*, vol. 18 (vinter 1977), s. 62-82
- Cook, K. S., J. O'Brien og P. Kollock (1990): "Exchange theory: a blueprint for structure and process" i Ritzer, G. (red.): *Frontiers of social theory. The new syntheses*, s. 158-181. Columbia University Press, New York
- Deller, S. C., D. W. Marcouiller og G. P. Green (1997): "Recreational housing and local government finance" i *Annals of Tourism Research*, vol. 24, nr. 3, s. 687-705
- Emerson, R. M. (1969): "Operant psychology and exchange theory" i Burgess, R. og D. Bushell (red.): *Behavioral Sociology*, s. 379-405. Columbia University Press, New York

- Emerson, R. M. (1972a): "Exchange theory, part I: a psychological basis for social exchange" i Berger, J., M. Zelditch og B. Anderson (red.): *Sociological theories in progress*, vol. 2, s. 38-57. Houghton-Mifflin Company, Boston
- Emerson, R. M. (1972b): "Exchange theory, part II: exchange relations and networks" i Berger, J., M. Zelditch og B. Anderson (red.): *Sociological theories in progress*, vol. 2, s. 58-87. Houghton-Mifflin Company, Boston
- Emerson, R. M. (1976): "Social exchange theory" i *Annual Review of Sociology*, vol. 2, s. 335-362
- Emerson, R. M. (1981): "Social exchange theory" i Rosenberg, M. og R. h. Turner (red.): *Social psychology: Sociological perspectives*, s. 30-65. Basic Books, New York
- Ericsson, B. og R. Grefsrud (2005): *Fritidshus i innlandet: Bruk og lokaløkonomiske effekter*. ØF-rapport nr. 06/2005. Østlandsforskning, Lillehammer
- Ericsson, B., T. Arnesen og K. Overvåg (2005): *Fra hyttefolk til sekundærbosatte. Et forprosjekt*. ØF-rapport nr. 04/2005. Østlandsforskning, Lillehammer
- Flognfeldt, Th. (1993): *Fritidshusenens økonomiske betydning for Røros kommune*. Arbeidsnotat nr. 4/1993. Oppland Distriktshøgskole, Lillehammer
- Flognfeldt, Th. (1994): *Fritidshus på Sjusjøen som grunnlag for lokal og regional service etterspørsel*. Høgskolen i Lillehammer, Lillehammer
- Flognfeldt, Th. (1996): "Hvordan gjøre fritidshusene lønnsomme for bygda?" i Aasbrenn, K. (red.): *Opp og stå, gamle Norge*, s. 147-162. Landbruksforlaget, Oslo
- Flognfeldt, Th. (2002): "Second-home ownership. A sustainable migration" i Hall, C. M. og A. M. Williams (red.): *Tourism and migration. New relationships between production and consumption*, s. 187-203. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht
- Flognfeldt, Th. Jr. (2004): "Second homes as a part of a new rural lifestyle in Norway" i Hall, C. M. og D. K. Müller (red.): *Tourism, mobility and second homes. Between elite landscape and common ground*, s. 233-243. Channel View Publications, Clevedon
- Flyen, A.-C. og G. Swensen (2001): "Hyttebygging og hensynet til kulturmiljøverdier og byggeskikk" i Taugbøl, T. (red.): *Hyttebygging i Norge. En oppsummering og vurdering av ulike miljø- og samfunnsmessige effekter av hyttebygging i fjell- og skogtraktene i Sør-Norge*, s. 30-39. NINA, Lillehammer
- Fountain, J. og C. M. Hall (2002): "The impact of lifestyle migration on rural communities: a case study of Akaroa, New Zealand" i Hall, C. M. og A. M. Williams (red.): *Tourism and migration: new relationships between production and consumption*, s. 153-168. Kluwer, Dordrecht
- Fritz, R. G. (1982): "Tourism, vacation home development and residential tax burden: a case study of the local finances of 240 Vermont towns" i *American Journal of Economics and Sociology*, vol. 41, s. 375-385
- Gallent, N. (2007): "Second homes, community and a hierarchy of dwelling" i *Area*, vol. 39, nr. 1, s. 97-106
- Girard, T. C. og W. C. Gartner (1993): "Second home, second view: host community perceptions" i *Annals of Tourism Research*, vol. 20, nr. 4, s. 685-700
- Green, G. P., D. Marcouiller, S. Deller, D. Erkkila og N. R. Sumathi (1996): "Local dependency, land use attitudes, and economic development. Comparisons between seasonal and permanent residents" i *Rural Sociology*, vol. 61, nr. 3, s. 427-445
- Halfacree, K. H. (1993): "Locality and social representation: space, discourse and alternative definitions of the rural" i *Journal of Rural Studies*, vol. 9, nr. 1, s. 23-37
- Hall, C. M. og D. K. Müller (2004): "Introduction: Second homes, curse or blessing? Revisited" i Hall, C. M. og D. K. Müller (red.): *Tourism, mobility and second homes. Between elite landscape and common ground*, s. 3-14. Channel View Publications, Clevedon

- Halseth, G. og M. W. Rosenberg (1995): "Cottagers in a urban field" i *Professional Geographer*, vol. 42, nr. 2, s. 148-159
- Harrill, R. og Th. D. Potts (2003): "Tourism planning in historic districts: Attitudes toward tourism development in Charleston" i *Journal of the American Planning Association*, vol. 69, nr. 3, s. 233-244
- Harrill, R. (2004): "Residents' attitudes toward tourism development: a literature review with implications for tourism planning" i *Journal of Planning Literature*, vol. 18, s. 251-266
- Homans, G. C. (1958): "Social behavior as exchange" i *American Journal of Sociology*, vol. 63, s. 597-606
- Homans, G. C. (1961): *Social behavior: its elementary forms*. Harcourt Brace Jovanovich, New York
- Hompland, A. (1984): *Rurbaniseringsprosessen: bygdebyen og det nye Norges ansikt*, Arbeidsnotat nr. 9/84, Institutt for samfunnsforskning, Oslo
- Jaakson, R. (1986): "Second-home domestic tourism" i *Annals of Tourism Research*, vol. 13, nr. 3, s. 357-391
- Jansson, B. og D. K. Müller (2003): *Fritidsboende i Kvarken*. Kvarkenrådet, Umeå
- Jurowski, C. (1998): "A study of community sentiments in relation to attitudes toward tourism development" i *Tourism Analysis*, vol. 3, nr. 1, s. 17-24
- Kaltenborn, B. P. (1997a): "Nature of place attachment: a study among recreational homeowners in Southern Norway" i *Leisure Sciences*, vol. 19, s. 175-189
- Kaltenborn, B. P. (1997b): "Recreation homes in natural settings: factors affecting place attachment" i *Norsk Geografisk Tidsskrift*, vol. 51, s. 187-198
- Kaltenborn, B. P. (1998): "The alternate home – motives of recreation use" i *Norsk Geografisk Tidsskrift*, vol. 52, s. 121-134
- Kaltenborn, B. P. (2002): "Å bo i naturen – meningen med hyttelivet" i *Utmark*, 3/2002
- Kaltenborn, B. P., T. Bjerke, C. Thrane m.fl. (2005): *Holdninger til hytteliv og utvikling av hytteområder. Resultater fra en spørreundersøkelse*. NINA Rapport 39, NINA, Lillehammer
- Little, J. (1999): "Otherness, representation and the cultural construction of rurality" i *Progress in Human Geography*, vol. 23, nr. 3, s. 437-442
- Madrigal, R. (1994): "Residents' perceptions and the role of government" i *Annals of Tourism Research*, vol. 22, nr. 1, s. 86-102
- Martin, B., F. McGuire og L. Allen (1998): "Retirees' attitudes toward tourism: Implications for sustainable development" i *Tourism Analysis*, vol. 3, nr. 1, s. 43-51
- Mathieson, A. og G. Wall (1982): *Tourism: Economic, physical and social impacts*. Longman, London
- McCool, S. F. og S. R. Martin (1994): "Community attachment and attitudes toward tourism development" i *Journal of Travel Research*, vol. 32, nr. 2, s. 29-34
- Mitchell, C. J. A. (1998): "Entrepreneurialism, commodification and creative destruction: a model of post-modern community development" i *Journal of rural studies*, vol. 14, nr. 3, s. 273-286
- Molm, L. D. og Cook, K. S. (1995): "Social exchange and exchange networks" i Cook, K. S., G. A. Fine og J. S. House (red.): *Sociological perspectives on social psychology*, s. 209-235. Allyn and Bacon, Boston.
- Mormont, M. (1990): "Who is rural? or, how to be rural: towards a sociology of the rural" i Marsden, T. Ph. Lowe og S. Whatmore (red.): *Rural restructuring. Global processes and their responses*, s. 21-44. David Fulton Publishers, London
- Müller, D. K. (2002): "Reinventing the countryside: German second-home owners in Southern Sweden" i *Current Issues in Tourism*, vol. 5, nr. 5, s. 426-446

- Müller, D. K., C. M. Hall og D. Keen (2004): "Second home tourism impact, planning and management" i Hall, D. M. og D. K. Müller (red.): *Tourism, mobility and second homes. Between elite landscape and common ground*, s. 15-32. Channel View Publications, Clevedon
- Nellemann, C. (2001): "Hyttebygging og økologiske effekter" i Taugbøl, T. (red.): *Hyttebygging i Norge. En oppsummering og vurdering av ulike miljø- og samfunnsmessige effekter av hyttebygging i fjell- og skogtraktene i Sør-Norge*, s. 57-64. NINA, Lillehammer
- Norges Hytteforbund (2007): *Vedtekter*. Hentet 17.01.08: http://www.hytteforbund.no/index.php3?layout=article&a_id=28
- Norges Hytteforbund (2007): *Medlemsfordeler*. Hentet 17.01.08: http://www.hytteforbund.no/index.php3?layout=article&a_id=4
- Pearce, P.L., G. Moscardo og G. F. Ross (1996): *Tourism community relationships*. Pergamon, Oxford
- Perkins, H. C. (2006): "Commodification: re-resourcing rural areas" i Cloke, P., T. Marsden og P. H. Mooney (red.): *Handbook of rural studies*, s. 243-257. SAGE Publications, London
- Rank, M. R. og C. W. LeCroy (1983): "Toward a Multiple perspective in family theory and practice; the case of social exchange theory, symbolic interactionism and conflict theory" i *Family Relations*, vol. 32, nr. 3, s. 441-448
- Ritzer, G. (2000): *Modern sociological theory*. McGraw-Hill, Boston
- Rye, J. F. (2006): "Rural youths' images of the rural" i *Journal of Rural Studies*, vol. 22, s. 409-421
- Scott, J. (1995): *Sociological theory. Contemporary debates*. Edward Elgar, Cheltenham UK
- Sheldon, P. J. og T. Var (1984): "Resident attitudes to tourism in North Wales" i *Tourism Management*, vol. 5, nr. 1, s. 40-47
- Sherlock, K. (2001): "Revisiting the concept of hosts and guests" i *Tourist Studies*, vol. 1, nr. 3, s. 271-295
- Shucksmith, D. M. (1983): "Second homes – a framework for policy" i *Town Planning Review*, vol. 54, s. 174-193
- Singelmann, P. (1972): "Exchange as symbolic interaction: convergences between two theoretical perspectives" i *American Sociological Review*, vol. 37, nr. 4, s. 414-424
- Statistisk Sentralbyrå (2004): *På vei mot det gode samfunn?* Hentet 10.05.08: http://www.ssb.no/vis/magasinet/slik_lever_vi/art-2004-08-12-01.html
- Statistisk Sentralbyrå (2007a): *Fritidseiendommer med bygning, omsatt i fritt salg, etter kjøpesum*. Hentet 17.08.07: <http://www.ssb.no/emner/10/14/10/eiendomsoms/tab-2007-08-17-07.html>
- Statistisk Sentralbyrå (2007b): *Prisøkning for hytter og fritidshus*. Hentet 11.09.07: <http://www.ssb.no/emner/10/14/10/eiendomsoms/>
- Statistisk Sentralbyrå (2008a): *Tabell 03174: Eksisterende bygningsmasse. Fritidsbygg*. Hentet 29.04.08: http://statbank.ssb.no/statistikkbanken/Default_FR.asp?PXSid=0&nv_l=true&PLanguage=0&tilside=selectvarval/define.asp&Tabellid=03174
- Statistisk Sentralbyrå (2008b): *Stor innflytting til tettstedene*. Hentet 29.04.08: <http://www.ssb.no/befteft/>
- Staunæs, D. (2000): "Engangskameraer og børneblikke" i Jørgensen, P. S. og J.Kampmann (red.): *Børn som informanter*, s. 103-121, Børnerådet, København
- Sutton, W. Jr. (1967): "Travel and understanding: notes on the social structure of touring" i *International Journal of Comparative Sociology*, vol. 8, nr. 2, s. 217-223
- Teye, V., S. F. Sönmez og E. Sirakaya (2002): "Residents' attitudes toward tourism development" i *Annals of Tourism Research*, vol. 29, nr. 3, s. 668-688

- Tonts, M. og S. Greive (2002): "Commodification and creative destruction in the Australian rural landscape: the case of Bridgetown, Western Australia" i *Australian Geographical Studies*, vol. 40, nr. 1, s. 58-70
- Velvin, J., E. Drag og L. P. Soltvedt (2000): *En kartlegging av hytteturisme som ledd i utviklingen av bærekraftige bygdesamfunn*. Rapport nr. 17/00. Høgskolen i Buskerud, Kongsberg
- Velvin, J. (2003): *Fremtidsrettet hytteutvikling. Brukerundersøkelse blant hytteeiere i Hol, Rollag og Sigdal. Resultater og anbefalinger*. Buskerud Fylkeskommune, Drammen
- Velvin, J. (2004): *Bærekraftig hytteutvikling – En kartlegging av hytteeieres holdninger til miljø og energi*. Rapport nr. 44. Høgskolen i Buskerud, Kongsberg
- Villa, M. og B. Vartdal (1999): *Omskriv det rurale!*, A-0/99, Senter for bygdeforskning, Trondheim
- Vaage, O. F. (2005): "Kvinner er de ivrigste kulturbrukerne" i *Samfunnsspeilet*, 4/2005
- Wiborg, A. (1996): "Naboskap uten fellesskap?" i Aasbrenn, K. (red.): *Opp og stå, gamle Norge. 16 artikler om distriktpolitikk og lokalt utviklingsarbeid*, s. 19-31. Landbruksforlaget, Oslo
- Williams, D. R. og B. P. Kaltenborn (1999): "Leisure places and modernity: the use and meaning of recreational cottages in Norway and the USA" i Crouch, D. (red.): *Leisure practices and geographic knowledge*, s. 214-230. Routledge, London
- Williams, C. C. (2002): "A critical evaluation of the commodification thesis" i *The Sociological Review*, vol. 50, nr. 4, s. 525-542
- Woods, M. (2006): *Rural geography. Processes, responses and experiences in rural restructuring*. SAGE Publications, London
- Zafirovski, M. (2005): "Social exchange theory under scrutiny: a positive critique of its economic-behaviorist formulations" i *Electronic Journal of Sociology*, tier two – editorial review
- Zhang, J., R. J. Inbakaran og M. S. Jackson (2006): "Understanding community attitudes towards tourism and host – guest interaction in the urban – rural border region" i *Tourism Geographies*, vol. 8, nr. 2, s. 182-204